

TÜRKİYE'DE GAZETECİLİK EĞİTİMİ

Dr. Aysel Çetinkaya

Bu rapor The Guardian Foundation ve İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (SIDA) tarafından desteklenen bir eğitim ve araştırma projesinin parçası olarak yayınlanmıştır. Bu raporun içeriğinin sorumluluğu tamamen Dijital Medya Araştırmaları Derneği'ne aittir ve hiçbir koşulda The Guardian Foundation ve SIDA'nın duruşunu yansıtmamaktadır.

Özet	3
Dünyada ve Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi	5
Gazetecilik Eğitimiyle İlgili Araştırmalar Ne Diyor?	7
Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi	11
Araştırmanın Bulguları	13
Sonuç	32

Özet

Liberal demokrasilerin işleyişinde kamu bekçisi, dördüncü kuvvet veya kamuoyu oluşumuna katkı yapacak önemli bilgilerin yurttaşlara aktarıldığı kanal olarak işlev gören gazetecilik, dijitalleşme ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak bir dönüşüm sürecinin içinde. Haber ve bilgi verme, denetleme, eleştirme ve böylece sağlıklı bir kamuoyu oluşumuna katkıda bulunma ve bu oluşan kamuoyunu açıklama gibi temel görevleri bulunan gazeteler, gerçek anlamda 17. yüzyıldaki doğuşundan bu yana çeşitli gelişmelerden etkilenerek, değişerek ve dönüşerek varlığını devam ettiriyor.

Türkiye’de yetmiş yılı aşkın süredir verilen gazetecilik eğitimi, medya alanında yaşanan dijital dönüşüm sürecinden etkilenerek müfredatların çağın gerekliliklerine göre yeniden düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Ancak gazetecilik mesleğine yönelik olarak, dünyada ve Türkiye’de standart bir eğitim modeli söz konusu değil. Ülkelerin sosyal, kültürel, ekonomik yapılarına göre farklılık gösteren gazetecilik eğitimi müfredatları, mesleğe dair ortak kazanım ve becerilerin gelişmesini mümkün kılmıyor. Bununla birlikte sektörün gazeteci adaylarından beklediği yeterliliklerin sürekli değişmesi, sektör dinamiğinin gerisinde kalan eğitim müfredatları ile sektörün gereksinimleri arasında bir boşluk yaratıyor. Yeni iletişim teknolojileri ve dijitalleşme bağlamında, Türkiye’deki üniversitelerde bulunan dört yıllık gazetecilik bölümlerinin ders müfredatlarını incelemeyi ve gazetecilik eğitimindeki güncel eğilimleri ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, gazetecilik bölümlerinin ders planlarında yer alan derslerin teori, uygulama, zorunlu ve seçmeli ağırlıklarının yanında hangi disiplinlere ait olduğu, gazetecilikle ilgili hangi derslerin bulunduğu, dijitalleşme ve teknoloji odaklı derslerin üniversiteler bazında ne şekilde dağıldığına dair geniş bir çerçeve sunuyor.

2022 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) sonuçlarına göre en yüksek taban puana sahip olan dokuz gazetecilik bölümünün ders planlarının içerik analizi yöntemiyle incelendiği bu araştırmanın temel bulguları ise şu şekilde:

- Hem devlet hem de vakıf üniversitelerindeki gazetecilik bölümlerinde teorik ders sayısı uygulamalı ders sayısından daha fazladır. Bu durum, sektöre hazırlıkta uygulama eksikliği yaratabilmektedir.
- Üniversitelerin ders planlarında yer alan seçmeli dersler, zorunlu derslere göre daha fazladır. Öğrenciler geniş bir seçmeli ders havuzundan ilgi alanlarına yönelik dersleri seçip, uzmanı olmak istedikleri alanı belirleyebilir.
- Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin gazetecilik bölümü ders planlarında gazetecilik alan dersleri, iletişim disiplinine yönelik diğer alanlara ilişkin dersler ve genel kültür/diğer disiplinlere yönelik dersler ağırlıktadır.
- Gazetecilik alanı dersleri içinde en fazla dağılıma sahip dersler; gazeteciliğe giriş/temel gazetecilik, basın tarihi, gazete yazı türleri, haber toplama ve yazma ile fotoğrafçılıktır. Bu, Türkiye'deki gazetecilik eğitiminin Batı Avrupa modeline yakın bir eğilimde olduğunun göstergesidir. Gazetecilik alan derslerinde çeşitlilik olmasına rağmen çok az ders beş ve daha fazla üniversitenin ders planında yer almaktadır.
- Gazetecilik alan derslerindeki çeşitliliği dijital ve teknoloji odaklı derslerde görmek mümkün değildir. Bu alanlara ilişkin dersler, bölümlerin ders planlarında çoğunlukla seçmeli ders olarak verilmektedir. Bu nedenle sektörün teknolojik ve dijital dönüşüm hızını karşılayabilecek niteliğe sahip olduğunu söylemek güçtür.

Dünyada ve Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi

Dünya çapında 20. yüzyılın ortalarında yaygınlaşmaya başlayan gazetecilik eğitimi, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) 1908 yılında Missouri Üniversitesi’nde kurulan gazetecilik okulu ile başlar (Özarslan, 2019). Türkiye’de ise yüksek öğretimde iletişim alanındaki eğitimin başlangıcı 1950’li yıllar olarak karşımıza çıkar. 1970’lere gelindiğinde beş üniversitede iletişim eğitimi verilmekteyken, 1992 yılından sonra basın yayın yüksekokullarınının 3837 sayılı yasa ile iletişim fakültelerine dönüşmesiyle gazetecilik eğitimi veren bölüm sayısı giderek artar (Tokgöz, 2003; Ezber ve Sayar, 2016). Bugün Türkiye’de 33 Devlet ve 6 Vakıf olmak üzere toplamda 39 üniversitede “gazetecilik” bölümü eğitim vermekte (YÖK Atlas, 2022).

Uygulamada, gazetecilik eğitime ilişkin çeşitli yaklaşımlar bulunuyor. Genel olarak, dünyada beş farklı türde gazetecilik eğitimi var. Bunlar:

1. Üniversitelerde yer alan fakülte, yüksekokul ve enstitülerdeki gazetecilik eğitimi (Finlandiya, İspanya, ABD, Kanada, İngiltere, Avustralya, Güney Kore, Mısır, Kenya, Arjantin),
2. Bağımsız ve üniversite düzeyinde karma bir model (Türkiye, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, Çin, Brezilya, Güney Afrika),
3. Bağımsız okullardaki gazetecilik eğitimi modeli (Hollanda, Danimarka, İtalya),
4. Medya endüstrisi tarafından iş başında verilen eğitim modeli. Örn. çıraklık (Avusturya, İngiltere, Japonya, Avustralya),
5. Yukarıdaki modeller ve özellikle üniversitelerdeki ticari programların yanı sıra medya şirketleri, yayıncılar, sendikalar ve diğer özel veya devlet kurumları tarafından verilen eğitimler (Küba, Doğu Avrupa, Kuzey ve Orta Afrika, Orta Doğu) (Deuze, 2006: 22).

Dünyada gazetecilik eğitimi genel olarak, Orta Avrupa, Batı Avrupa ve Amerikan gazetecilik modelleri kapsamında değerlendirilir. Bu modeller ülkeler tarafından kendi siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarına göre uygulanır. Orta Avrupa modeli teori ağırlıklı bir model olup, felsefe, sosyoloji, siyaset, uluslararası ilişkiler, medya hukuku, etik ve kültür kuramlarına ağırlık verir ve uygulamalı eğitim içerikleri çok azdır. Bu modelde eğitim, genellikle siyaset bilimleri, felsefe ve hukuk fakültelerinde yürütülür. Batı Avrupa modeli ise, iletişim ve medya bilgisi (metodoloji, medya sosyolojisi, medya sistemleri, uluslararası iletişim, medya hukuku, medya etiği) ve odak noktası gazetecilik olan içeriklerle (basın, radyo, televizyon, ajans ve çevrimiçi gazetecilik) ilgilenir. Program, öncelikle uygulamalı eğitim ve öğretim etrafında yapılandırılmıştır. Bununla birlikte, son on yılda, Orta Avrupa ve Batı Avrupa modellerinin programları kademeli olarak yakınlaştırılmıştır. Tek bir gazetecilik eğitimi modeline yönelik eğilim, esas olarak Bolonya eğitim sistemiyle ilgilidir (Sopar, Georgievski, Trajkoska, 2017: 11). Amerikan gazetecilik eğitimi modeli ise, Batı Avrupa modeline benzer çalışmaların yanı sıra pratik öğretime odaklanan çalışmalardan oluşmaktadır. Öğrenciler gazetecilik türleri ve becerileri, yeni medya teknolojisinin kullanımı, ses ve video kaydı ve montajı, canlı TV şovları yayınlama, prodüksiyon hakkında bilgi edinir (Veljanovski, 2013: 355).

Gazetecilik Eğitimiyle İlgili Araştırmalar Ne Diyor?

Dijitalleşme ve yeni iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin gazetecilik alanına nüfuzu, lisans ve lisansüstü düzeyde verilen gazetecilik eğitiminin değişimini zorunlu hale getirmiştir. Sektör beklentileri, akademisyenleri gazetecilik eğitimi ve uygulamalarının nasıl şekilleneceği sorunsalı üzerinde düşünmeye sevk etmiş, yapılan nicel ve nitel araştırmalarla konu, alan yazında yerinde almıştır. Gazetecilik eğitimi ile ilgili olarak sektör beklentilerinin neler olduğuna dair yürütülen araştırmalarda, gazetecilik bölümü mezunu öğrencilerinden dijital becerilere sahip olma beklentisinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ferruci (2017), haber kuruluşlarında dijital içerik üretiminde yönetici pozisyonunda olan gazetecilerin, gazetecilik eğitime ve yeni mezunlara yönelik düşüncelerini tespit etmeye yönelik yaptığı derinlemesine görüşmelerde, yeni mezunların dijital alanda yeterli teknik beceriye sahip olmadıklarını düşündükleri bulgusuna ulaşmıştır. Wenger, Owens ve Cain (2018) ise, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2010-2015 yılları arasında basılı ve görsel-işitsel ulusal haber kuruluşları tarafından verilen iş ilanlarına yönelik içerik analizi yapmıştır. Bu çalışma sonucunda, istihdam edilmesi amaçlanan personelin sosyal medya, web, multimedya gibi alanlarda etkin dijital becerilere sahip olmasının sektörel olarak talep edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, üniversite gazetecilik eğitiminin kazandırdığı haber toplama ve yazma becerilerine ek olarak, öğrencilere dijital alanda yetkinlikler kazandırılmasının gerekliliğine yönelik öneriler getirilmiştir. Bucknell (2020), gazetecilik eğitimi veren kurumların müfredatlarının yeni dijital haber üretim becerilerine adaptasyonu amacıyla, İngiltere'de büyük haber kuruluşlarının dijital haber üretim pratiklerini inceleyen bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, ayrıca bu çalışmada ulusal düzeyde büyük haber kuruluşlarının dijital haber editörleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler sonucunda, dijital içerik üretimi, sosyal medya kullanımı, veri analizi, dijital hikâye anlatımı,

geleneksel ve sosyal medyada üretilen içeriklerin birbirleri için uygun hale getirilmesi gibi rol ve becerilerin dijital gazetecilik açısından önem kazanmaya başladığını tespit etmiştir. Çalışma sonunda, eğitim programlarının temel gazetecilik yetkinliklerine ek olarak, dijital uygulamaları da kapsayacak biçimde geliştirilmesi önerilmiştir. Türkiye’de de medya sektörünün iletişim ve/veya gazetecilik eğitiminden beklentilerini ortaya koyacak araştırmalar yapılmıştır. Özarıan (2019), yeni medya lisans bölümü özelinde gerçekleştirdiği çalışmasında, eğitim müfredatlarının dijital medya sektörünün beklentilerini ne denli karşıladığını iş ilanları üzerinden değerlendirmiş, sektörün talep ettiği yetkinlikleri ders müfredatlarının tam olarak karşılamadığı sonucuna ulaşmıştır. Tanacı ve Balcı (2021) tarafından yapılan bir çalışmada ise akademi, öğrenci ve sektörün gazetecilik eğitiminden beklentilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Sektör nezdinde Konya yereli özelinde gerçekleştirilen araştırmada, sektör temsilcileri ve akademisyenlerin gazetecilik eğitimi konusunda benzer görüşlere sahip oldukları, ancak sektör temsilcilerinin akademik eğitimle sahanın uyuşmaması, akademisyenlerin sektör içinden gelmemesi, uygulamalı ders sayısının artması gerektiği ve nitelikli eleman eksikliği gibi konular üzerinde durdukları tespit edilmiştir.

Aydoğdu-Karaaslan (2018), gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik eğitimi veren beş üniversitesinin müfredatlarındaki ders içerikleri ve staj olanaklarının çevrimiçi gazetecilik alanına uygun olup olmadığını sorguladığı çalışmasında, ülkelerin gazetecilik eğitim sistemleri arasındaki farklılıkların sürdüğü, modernleşme ve dijitalleşme sürecinin farklı aşamalarındaki ülkelerin, sektördeki dijitalleşme eğilimine bağlı olarak müfredatlarında bazı değişimlere gittikleri sonucuna ulaşmıştır. Narin (2018) tarafından yapılan araştırmada ise dünyada akademik sıralaması yüksek gazetecilik lisans programlarının müfredatları incelenerek, gazetecilik eğitimindeki temel eğilimler saptanmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, gazetecilik müfredatlarında dijitalleşme ve teknoloji odaklı

gazetecilik derslerinde çeşitlenme; buna karşın hak, eşitlik ve çeşitlilik gibi konulardaki ders sayılarında ise eksiklik tespit edilmiştir. Aynı çalışmanın diğer bir önemli bulgusu ise gazetecilik müfredatlarındaki girişimcilik ve inovasyon konulu derslerin müfredatlara girme eğilimi olmuştur. Birleşik Arap Emirlikleri, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde altı üniversitenin gazetecilik müfredatlarının yeni iletişim teknolojileri ile değişen gazetecilik pratiklerine uygunluğunu içerik analizi yöntemi ile inceleyen bir araştırma sonucunda ise, gazetecilik müfredatı ile değişen haber medyası arasında bazı kopukluklar olduğu ve incelenen üniversitelerin bir bölümünde, müfredatta yeterli ölçüde dijital içerikli ders bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda bu kopukluğun giderilmesi için, gazeteci adaylarının yeni iletişim teknolojilerine adaptasyonunu kolaylaştıracak teknik becerilerle birlikte, kamuoyunu bilgilendirme görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak uzmanlaşma ve genel kültür eğitimini birlikte almalarını sağlayan hybrid bir eğitim modeli önerilmiştir (Jiang ve Rafeeq, 2019). Cervi, Simelio ve Tejedor Calvo (2020), QS Dünya Üniversite sıralamasına göre Avrupa'nın en başarılı 8 üniversitesindeki iletişim ve gazetecilik bölümlerinin müfredatlarını analiz etmeyi amaçlayan bir araştırma gerçekleştirmiştir. Nitel ve nicel içerik analizi yöntemiyle, akademik müfredatlarda yer alan ders türlerini, kredileri, konuları ve bunların dağılımlarını inceledikleri çalışma sonucunda araştırmacılar, gazetecilik programlarında temel olarak teorik derslere, araştırma yöntem ve tekniklerine ve gazetecilik türleri ile ilgili seçmeli derslere odaklanıldığını tespit etmiştir. Türkiye eksenli yapılan benzer çalışmalara bakıldığında, Karaduman ve Akbulutgiller (2017), Türkiye'deki gazetecilik lisans eğitimi veren devlet üniversitelerinin ders müfredatlarını teori-uygulama bağlamında incelemişler, uygulamalı derslerin çoğunlukla seçmeli, teorik derslerin ise zorunlu olarak verildiğini tespit etmişlerdir. Özarıslan (2019) ise, yükseköğretim ders müfredatlarının eğilimleri ile iş ilanları üzerinden sektör beklentileri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yeni medya bölümü üzerinden bir çalışma gerçekleştirmiş,

üniversitelerin zorunlu derslerde iletişim bilimleri ve yeni medyaya özgü dersler vermeyi tercih ettikleri, seçmeli derslerde ise yeni medyaya özgü derslerin yanı sıra hakla ilişkiler, reklamcılık ve tasarım derslerine ağırlık verdiklerini bulmuştur. Çelik (2020), Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde yer alan gazetecilik, yeni medya, medya ve iletişim gibi bölümlerin eğitim planlarını ve ders içeriklerini incelediği çalışmasında ise yeni medya konulu derslerin vakıf üniversitelerinde devlet üniversitelerine kıyasla sayıca fazla ve zorunluluk oranının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Acar (2020) tarafından yapılan araştırmada ise dijital çağda değişen gazetecilik pratikleri üzerinden üç devlet üniversitesi ve üç vakıf üniversitesinin gazetecilik bölümlerinin müfredatları incelenmiş, inceleme sonucunda dijital gazetecilik derslerinin ağırlıklı olarak teorik olduğu ve seçmeli ders kategorisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Arduç-Kara (2022) çalışmalarında Türkiye'de eğitim verilen 39 üniversitedeki gazetecilik bölümü müfredatının dijitalleşmeye uyum gösterip göstermediğini sorgulamış, gazetecilik lisans müfredatlarında grafik/tasarım ve yeni medya konulu derslere ağırlık verildiğini, veri gazeteciliği gibi gazetecilik türlerinin müfredatlarda yaygın olarak yer almasına karşın, yapay zekâ/robot gazetecilik gibi uygulamaların neredeyse hiç olmadığını ortaya koymuştur.

Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Çalışma, yeni iletişim teknolojileri ve dijitalleşme bağlamında, Türkiye'deki üniversitelerde bulunan dört yıllık gazetecilik bölümlerinin ders müfredatlarını incelemeyi ve gazetecilik eğitimindeki güncel eğilimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. YÖK Atlas verileri üzerinden “gazetecilik” araması yapılarak 33 devlet 6 vakıf olmak üzere toplamda 39 üniversitede eğitim verilen gazetecilik bölümü araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme yöntemi ise amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Olasılık temelli olmayan bir örnekleme yöntemi olan amaçlı örnekleme, araştırmacının amaçlarına bağlı olarak özel durumlarda kullanılabilir. Seçilen duruma bağlı çalışmada değişkenler arası bağ kurma veya toplumsal olay/olguları anlama amacı güden çalışmalarda yoğun olarak kullanılan bu örnekleme biçimi, zengin bilgi ve veri içerdiği düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına da imkân tanımaktadır (Büyüköztürk vd., 2018: 92-93; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 107). Amaçlı örnekleme yöntemi ile, araştırma evreni içinden 2022 YKS sonuçlarına göre taban puanı en yüksek olan 5 devlet ve 5 vakıf üniversitesindeki eğitim dili Türkçe olan gazetecilik bölümü seçilerek, bu bölümlerin ders müfredatları araştırmaya dahil edilmiştir. Örneklem içinde yer alan İstanbul Arel Üniversitesi Gazetecilik Bölümü müfredatına erişilemediği için, bu bölümün müfredatı araştırmaya dahil edilememiştir.

Üniversite Adı	Üniversite Türü	Program Adı	En Küçük Puan
Ankara Üniversitesi	Devlet	Gazetecilik	379,74382
İstanbul Medipol Üniversitesi	Vakıf	Gazetecilik (Burslu)	378,19706
İstanbul Üniversitesi	Devlet	Gazetecilik	374,38294
Marmara Üniversitesi (İstanbul)	Devlet	Gazetecilik	368,50772
Maltepe Üniversitesi (İstanbul)	Vakıf	Gazetecilik (Burslu)	366,51458

İstanbul Aydın Üniversitesi	Vakıf	Gazetecilik (Burslu)	366,23578
Üsküdar Üniversitesi (İstanbul)	Vakıf	Gazetecilik (Burslu)	365,58657
Ege Üniversitesi (İzmir)	Devlet	Gazetecilik	355,40152
İstanbul Arel Üniversitesi*	Vakıf	Gazetecilik (Burslu)	350,80839
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Devlet	Gazetecilik	345,46204

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemi

Kaynak:

<https://www.osym.gov.tr/TR,23913/2022-yks-yerlestirme-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html>

*Araştırmaya dahil edilmeyen üniversite

Üniversitelerin websitelerinde bulunan ders bilgi paketleri üzerinden gazetecilik bölümlerinin en güncel müfredatları indirilerek, ders verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde, metinlerdeki içerik nesnel, nicel ve sistematik olarak incelenmektedir. Tekrarlanabilir ve geçerli anlamlar çıkarmaya yönelik bir araştırma tekniği olan içerik analizi, ulaşılan sonuçların güvenilir ve verilerin yorumlanabilir olmasını temele almaktadır (Krippendorff, 2003:18-19). İçerik analizinin niceliksel boyutu, metinlere yönelik analizlerle sayısal/istatistiksel veriler elde edilmesini kapsamaktadır (Akdenizli, 2012:135-136). İçerik analizinin niteliksel boyutunda ise, sistematik olarak belirlenen kod ve başlıkların metinler içerisinde varlığının sorgulanması ve belirli kavramların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018:234-246). Bu çalışma özelinde, örneklem dahilindeki gazetecilik bölümlerinin müfredatları nicel ve nitel içerik analize tabi tutularak, derslerin zorunluluk durumları, teorik ve uygulamalı olarak dağılımları, alan ve alan dışı derslerin ağırlığı, yeni medya ve bilgi teknolojileri dolayımı derslerin içerikleri incelenmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Araştırmada ilk olarak, YKS sonuçları doğrultusunda gazetecilik bölümü taban puanı en yüksek olan beş devlet ve beş vakıf üniversitesi tespit edilerek, 1-10 Eylül 2022 tarihleri arasında ilgili üniversitelerin internet sayfaları üzerinden güncel gazetecilik bölüm müfredatlarına erişildi.

Üniversite Adı	Bulunduğu Şehir	İncelenen Ders Sayısı
Ankara Üniversitesi/Gazetecilik	Ankara	456
İstanbul Medipol Üniversitesi/Gazetecilik	İstanbul	91
İstanbul Üniversitesi/Gazetecilik	İstanbul	114
Marmara Üniversitesi/Gazetecilik	İstanbul	123
Maltepe Üniversitesi/Gazetecilik	İstanbul	183
İstanbul Aydın Üniversitesi/Gazetecilik	İstanbul	104
Üsküdar Üniversitesi/Gazetecilik	İstanbul	79
Ege Üniversitesi/Gazetecilik	İzmir	312
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Gazetecilik	Ankara	272
Toplam		1734

Tablo 2: Gazetecilik Bölümü Müfredatlarında Yer Alan Derslerin Sayıları

Tablo 2’de görüleceği üzere toplamda 1734 ders içerik analizi yöntemi ile analiz edildi. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü zorunlu ve seçmeli ders toplamı açısından en fazla derse sahip olan bölümken, ders sayısı en düşük bölüm ise Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü olarak karşımıza çıktı.

Üniversite Adı	Ders Türü				
	Z	S	T	U	T+U
Ankara Üniversitesi/Gazetecilik	57	399	379	47	30
İstanbul Medipol Üniversitesi/Gazetecilik	32	59	65	1	25
İstanbul Üniversitesi/Gazetecilik	41	73	102	-	12

Marmara Üniversitesi /Gazetecilik	33	90	122	1	-
Maltepe Üniversitesi/Gazetecilik	49	134	124	-	59
İstanbul Aydın Üniversitesi/Gazetecilik	42	62	94	-	10
Üsküdar Üniversitesi/Gazetecilik	40	39	70	1	8
Ege Üniversitesi/Gazetecilik	44	268	299	2	11
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Gazetecilik	42	230	271	-	1
Toplam	380	1354	1526	52	156

Tablo 3: Gazetecilik Bölümü Müfredatlarında Yer Alan Derslerin Türleri

Araştırmanın bulgularına göre Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü hariç tüm bölümlerdeki seçmeli ders sayısının zorunlu ders sayısından daha fazla olduğu görülüyor. Ayrıca teorik ders sayısının uygulamalı ve teorik+uygulamalı ders sayısına göre hem devlet hem de vakıf üniversitelerindeki gazetecilik bölümlerinde çoğunlukta olduğu dikkat çekiyor. Türkiye'nin köklü gazetecilik bölümlerinden ikisi olan Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ve Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde ise sadece birer uygulamalı dersin olması ise dikkat çekicidir. Bu bulgular Cervi, Simelio ve Tejedor Calvo (2020) ve Acar (2020) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla örtüşüyor.

Üniversite Adı	Gazetecilik Alan Dersi	İletişim Bilimi	Genel Kültür/Diğer Disiplinler	İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler	Medya	Temel Dersler	Diğer
Ankara Üniversitesi							

Zorunlu	Teorik	12	7	14	-	4	10	7
	Uygulamalı	1	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	2	-	-	-	-	-	-
Seçmeli	Teorik	19	3	19	64	9	-	210
	Uygulamalı	1	-	-	2	-	-	44
	Teorik+Uygulamalı	3	-	-	25	-	-	-
Toplam=456		38	10	33	91	13	10	261
Medipol Üniversitesi								
Zorunlu	Teorik	5	2	7	-	4	6	1
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	6	-	-	-	-	-	1
Seçmeli	Teorik	8	1	7	9	7	-	8
	Uygulamalı	1	-	-	-	-	-	
	Teorik+Uygulamalı	10	-	-	7	-	-	1
Toplam=91		30	3	14	16	11	6	11
İstanbul Üniversitesi								

Zorunlu	Teorik	16	3	5	-	7	6	3
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	1	-	-	-	-	-	-
Seçmeli	Teorik	4	1	5	43	7	-	2
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	11	-	-	-
Toplam= 114		21	4	10	54	14	6	5
Marmara Üniversitesi								
Zorunlu	Teorik	7	4	8	1	5	6	1
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	1
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
Seçmeli	Teorik	18	8	21	13	23	-	7
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
Toplam=123		25	12	29	14	28	6	9
Maltepe Üniversitesi								

Zorunlu	Teorik	7	4	12	1	2	4	4
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	8	-	-	1	-	3	3
Seçmeli	Teorik	3	2	28	8	-	-	15
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	5	3	7	44	8	-	11
Toplam=183		23	9	47	54	10	7	33
İstanbul Aydın Üniversitesi								
Zorunlu	Teorik	5	6	6	-	2	8	2
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	11	-	-	2	-	-	-
Seçmeli	Teorik	10	6	12	8	7	-	19
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
Toplam=104		26	12	18	10	9	8	21

Üsküdar Üniversitesi								
Zorunlu	Teorik	6	5	8	-	2	6	4
	Uygulamalı	1	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	8	-	-	-	-	-	-
Seçmeli	Teorik	28	-	8	3	-	-	-
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
Toplam=79		43	5	16	3	2	6	4
Ege Üniversitesi								
Zorunlu	Teorik	16	4	7	2	5	6	4
	Uygulamalı	2	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
Seçmeli	Teorik	21	2	26	35	20	-	151
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	1	-	3	-	-	7
Toplam=312		39	7	33	40	25	6	162

Hacı Bayram Veli Üniversitesi								
Zorunlu	Teorik	10	7	15	2	-	7	-
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	1	-
Seçmeli	Teorik	38	9	30	46	13	-	94
	Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
	Teorik+Uygulamalı	-	-	-	-	-	-	-
Toplam=272		48	16	45	48	13	8	94

Tablo 4: Derslerin Alanlara Göre Dağılımı

Gazetecilik ders programlarında derslerin alanlara göre dağılımı incelendiğinde, Ankara Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nde zorunlu dersler arasında gazetecilik alan derslerinin sayısının diğer alanlara göre fazla olduğu (15) göze çarpıyor. Bunu takip eden dersler ise ekonomi, sosyoloji, felsefe gibi diğer disiplinlere (14) ait dersler. Türk Dili, İngilizce, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi gibi temel dersler zorunlu ders kategorisi arasında üçüncü sırada yer alırken, İletişim Bilimi alanındaki dersler dördüncü, medya alanındaki dersler ise beşinci sırada yer alıyor. Zorunlu dersler teori ağırlıklı olup yalnızca gazetecilik alanında uygulamalı ve teorik+uygulamalı derslerin olduğu görülüyor. Seçmeli dersler incelendiğinde, Diğer kategorisindeki sayının diğer kategorilere oranla daha fazla olduğu göze çarpıyor. Bunun nedeni ise, ders planında üniversite seçmeli derslerinin de

yer alması. Matematikten biyolojiye, beden eğitiminden müziğe kadar birçok ders üniversite seçmeli ders havuzunda yer aldığından, Diğer kategorisindeki verilerin sayısı yüksek. Bu kategori dışında seçmeli dersler arasında değerlendirme yapıldığında, “İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler” in sayıca çokluğu dikkat çekiyor (91). Bunun nedeni ise, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü öğrencilerinin fakülte seçmeli ders havuzundan da ders alabilmeleri. Bu dersler arasında reklamcılıktan halkla ilişkilere, kurgudan diksiyona kadar birçok ders yer alıyor. Gazetecilik Alan Dersi kapsamındaki seçmeli ders sayısı ise üçüncü sırada (23) yer alırken, Genel Kültür/Diğer Disiplinler (19) dördüncü, Medya (9) ise beşinci sırada yer alıyor. Seçmeli dersler arasında uygulama ve teorik+uygulamalı derslerin en fazla “İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler” kategorisinde olduğu görülüyor.

İstanbul Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ders planındaki zorunlu dersler incelendiğinde, Gazetecilik Alan Dersi (11) kategorisindeki ders sayısının diğer kategorilere göre daha yüksek olduğu görülüyor. İkinci sırada Genel Kültür/Diğer Disiplinler (7) yer alırken, üçüncü sırada ise Temel Dersler (6) var. Zorunlu dersler arasında “İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler” yer almazken, İletişim Bilimi (2) kategorisindeki dersler de programda yoğun olarak görülüyor. Zorunlu ders kategorisindeki teorik+uygulamalı dersler de yalnızca Gazetecilik Alan Dersi ve Diğer kategorisinde bulunuyor. Seçmeli derslere bakıldığında sırasıyla, Gazetecilik Alan Dersi (19), İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler (16), Diğer (9), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (7), Medya (7) ve İletişim Bilimi (1) geliyor. Seçmeli ders kategorisindeki uygulama ve teorik+uygulamalı dersler ise Gazetecilik Alan Dersi ve İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler kategorilerinde yer alıyor.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ders planında ise, zorunlu ders türünde en fazla ders Gazetecilik Alan Dersi (17) kategorisinde yer alıyor. Bu kategoriyi takip eden kategoriler ise, Medya (7), Temel Dersler (6), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (5), İletişim Bilimi ve Diğer (3). İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler kategorisinde ise Ankara ve İstanbul Medipol üniversitelerinde olduğu gibi hiç zorunlu ders bulunmuyor. Zorunlu dersler teori ağırlıklı olup, teorik+uygulamalı dersler sadece Gazetecilik Alan Dersi kategorisinde yer alıyor. Seçmeli derslere bakıldığında sırasıyla, İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler (54), Medya (7), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (5), Gazetecilik Alan Dersi (4), Diğer (2) ve İletişim Bilimi (1). Seçmeli ders türündeki teorik+uygulamalı derslerin sayısı zorunlu ders türündeki teorik+uygulamalı derslerin sayısına istinaden daha yüksek olup, seçmeli dersler arasındaki uygulamalı dersler İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler kategorisinde bulunuyor.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ders planına bakıldığında, zorunlu ders türünde en fazla ders sırasıyla, Genel Kültür/Diğer Disiplinler (8), Gazetecilik Alan Dersi (7), Temel Dersler (6), Medya (5), İletişim Bilimi (4), İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler ve Diğer (1). Zorunlu ders türünde Diğer kategorisi dışında hiç uygulamalı dersin olmaması ise dikkat çekiyor. Ders planında en çok sayıya sahip seçmeli ders alanları ise, Medya (23), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (21), Gazetecilik Alan Dersi (18), İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler (13), İletişim Bilimleri (8) ve Diğer (7) şeklinde. Zorunlu derslerde olduğu gibi seçmeli ders türünde de uygulamalı ders bulunmuyor.

Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ders planına bakıldığında, zorunlu ders türünde sırasıyla, Gazetecilik Alan Dersi (15), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (12), Temel Dersler, (7), Diğer (7), İletişim Bilimi (4), Medya (2) ve İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin

Dersler (2) geliyor. Teorik+uygulamalı dersler en fazla Gazetecilik Alanına aitken Temel Dersler ve Diğer kategorisindeki bazı derslerde de uygulama saati bulunuyor. Ders planındaki seçmeli dersler türünde ise, en fazla ders İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler (52), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (35), Diğer (16), Medya (8), Gazetecilik Alan Dersi (8) ve İletişim Bilimi (5) olarak karşımıza çıkıyor. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'ndeki seçmeli derslerin teorik+uygulamalı ağırlığı zorunlu derslere göre daha yüksek olup, İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler (44) kategorisindeki derslerin büyük kısmının teorik saat yanında uygulama saatini de içerdiği görülüyor.

İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ders planındaki zorunlu derslerin dağılımının; Gazetecilik Alan Dersi (16), Temel Dersler (8), İletişim Bilimi (6), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (6), Medya (2) ve Diğer (2) şeklinde olduğu görülüyor. Zorunlu dersler arasında teori ağırlıklı bir ders planı olup, en fazla uygulama içeren dersi ise Gazetecilik Alan Dersine (11) ait. Seçmeli derslerin alanlara göre dağılımına bakıldığında ise, üniversite seçmeli ders havuzunun da bulunması sebebiyle Diğer (19) kategorisinde en fazla ders bulunurken, sırasıyla Genel Kültür/Diğer Disiplinler (12), Gazetecilik Alan Dersi (12), İletişim Disiplinine Yönelik Diğer Alanlara İlişkin Dersler (8), Medya (7) ve İletişim Bilimi (6) geliyor. Seçmeli ders kotasında bulunan hiçbir dersin uygulama saati ise bulunmuyor.

Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü ders planındaki zorunlu derslerin dağılımına bakıldığında Gazetecilik Alan Dersi (15), Genel Kültür/Diğer Disiplinler (8), Temel Dersler (6), İletişim Bilimi (5), Diğer (4) ve Medya (2) olduğu görülüyor. Gazetecilik Alan Dersleri içinde uygulama saatli derslerin daha fazla olduğu dikkat çekiyor. Seçmeli ders dağılımlarına bakıldığında ise programda, sadece Gazetecilik Alan Dersi (28), Genel

Gazeteciliğe Giriş/Temel Gazetecilik	√		√		√		√		√		√		√	√	√	
Basın Tarihi	√		√		√		√	√		√		√		√	√	
Gazete Yazı Türleri (Röportaj/görüşme, köşe yazısı vs)	√		√				√		√		√	√		√		√
Haber Toplama ve Yazma Teknikleri	√		√	√			√		√		√		√		√	
Fotoğrafçılık	√		√				√	√		√		√		√		√
Araştırmacı Gazetecilik		√		√	√		√	√				√	√			
Gazetecilik/Haber Uygulamaları	√		√						√	√		√		√	√	√
Basın Fotoğrafçılığı		√		√	√		√					√		√		√
Radyo-Televizyon Haberciliği				√	√		√		√	√	√				√	√
Çevrimiçi/Dijital Gazetecilik		√	√				√					√		√	√	√
Ekonomi Gazeteciliği						√		√			√		√		√	√
Haber Ajansları/Ajans Haberciliği				√	√		√			√	√					√
Sayfa Tasarımı			√		√				√		√		√	√		
Spor Gazeteciliği		√		√	√		√				√		√			√
Yerel Gazetecilik				√	√		√				√		√			√
Dergi Haberciliği				√	√		√		√				√	√		
Kültür Sanat Gazeteciliği		√									√			√		√
Yurttaş Gazeteciliği				√			√					√				√
Basın İşletmeciliği											√		√			√
Basın Yayın Editörlüğü			√		√											√
Çevre Gazeteciliği		√										√		√		

Diplomasi		√						√									√
Gazeteciliği																	
Gazetecilikte Yeni Yaklaşımlar								√		√		√					
Haber Çözömleri												√		√			√
Haber Sosyolojisi	√							√						√			
Hak Odaklı Gazetecilik					√							√	√				
Masaüstü Yayıncılık				√								√					√
Polis-Adliye Muhabirliği										√		√					√
Bilim Gazeteciliği												√					√
Magazin Gazeteciliği								√									√
Parlamento Gazeteciliği		√															√
Politika Haberciliği		√															√
Uzman Gazetecilik					√			√									
Yargı ve İnsan Hakları Muhabirliği	√							√									
Barış Gazeteciliği													√				
Basın Etiği										√							
Edebi Gazetecilik		√															
Eğitim Haberciliği																	√
Gazete Hazırlama Teknikleri								√									
Haber Kuramları														√			
İstihbarat															√		
Sağlık Haberciliği					√												
Sakin/Yavaş Gazetecilik		√															
Savaş Gazeteciliği													√				
Serbest Gazetecilik													√				

olarak okutuluyor. Basın fotoğrafçılığı dersi ise İstanbul Üniversitesi hariç diğer üniversitelerde seçmeli olarak okutuluyor fakat Maltepe ve Aydın üniversitelerinin müfredatlarında ise hiç bulunmuyor. Bunun nedeni ise, her iki üniversitede temel fotoğrafçılık dersinin müfredatta bulunuyor olması. İstanbul Üniversitesi'nde ise, temel fotoğrafçılık dersi müfredatta yer almadığından basın fotoğrafçılığı dersi zorunlu olarak müfredatta yer alıyor. Radyo/televizyon haberciliği dersi ise, İstanbul, Marmara, Maltepe ve Aydın üniversitelerinde zorunlu olarak okutulurken, Medipol, Ege ve Hacı Bayram Veli üniversitelerinde seçmeli olarak okutuluyor. Ankara ve Üsküdar üniversitelerindeki gazetecilik bölümü ders planlarında ise ders hiç yer almıyor. Bunun nedeni olarak ise, her iki üniversitenin temelde gazetecilik bölümünde basılı ve çevrimiçi gazetecilik pratiklerine yönelmesi görülebilir.

Çevrimiçi/dijital gazetecilik, ekonomi gazeteciliği, haber ajansları/ajans haberciliği, sayfa tasarımı, spor gazeteciliği ve yerel gazetecilik dersleri ise 6 üniversitenin ders planında bulunuyor. Bilhassa gazetecilik mesleğindeki dönüşümün bir göstergesi olarak ders planlarında yer almaya başlayan çevrimiçi/dijital gazetecilik dersleri, bazı üniversitelerde sorunlu bazılarında ise seçmeli olarak okutuluyor. Ankara ve Hacı Bayram Veli üniversitelerinde seçmeli olarak okutulan çevrimiçi/dijital gazetecilik dersi, Medipol, Marmara, Üsküdar ve Ege üniversitelerinde zorunlu olarak okutuluyor. Ayrıca ders, Ege Üniversitesi ders planında seçmeli olarak da bulunurken, Maltepe ve Aydın üniversitelerinin planlarında ise hiç yer almıyor. Bu anlamda gazetecilik eğitiminde Ankara ve Hacı Bayram Veli üniversiteleri geleneksel bir eğilim içindeyken, Medipol, Marmara, Üsküdar ve Ege üniversitelerinin yenilikçi bir yaklaşımı benimsediği söylenebilir. Bununla birlikte Maltepe ve Aydın üniversitelerinin çağın gerekliliğine uyum sağlama noktasında eksik kaldıkları söylenebilir. İstanbul, Marmara, Aydın, Üsküdar, Ege ve Hacı Bayram Veli üniversitelerinin ders planında yer alan ekonomi haberciliği dersi tüm ders planlarında seçmeli ders olarak bulunuyor. Gazetecilikte uzmanlaşma dersi olarak kabul edilebilecek ekonomi

Podcast Haberciliği														√				
Yapay Zekâ		√																

Tablo 6: Gazetecilik Bölümlerinin Müfredatlarında Yer Alan Dijitalleşme ve Teknoloji Odaklı Derslerin Dağılımı

Tablo 6 incelendiğinde, yeni medyada gazetecilik ve yayıncılık konulu derslerin Hacı Bayram Veli üniversitesi hariç, zorunlu olarak okutulduğu hatta bazı üniversitelerde yeni medya odaklı derslerin zorunlu dersler yanında seçmeli olarak da okutulduğu görülüyor. Bu anlamda, hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin yeni medyanın gazeteciliğe nüfuzunun yadsınamaz bir gerçek olduğunu gördüklerini söylemek mümkün.

Dijital içerik üretimi, yeni iletişim-bilişim teknolojileri ve sosyal medya araştırma ve uygulama konulu derslerin 7 üniversitenin ders planına eklendiği görülüyor. Ankara ve Hacı Bayram Veli üniversiteleri dijital içerik üretimi dersine müfredatlarında hiç yer vermezken; Maltepe, Aydın ve Ege üniversiteleri bu dersi zorunlu; Medipol, Marmara, İstanbul ve Üsküdar üniversiteleri ise seçmeli olarak veriyor. Bu ders özelinde bakıldığında, vakıf üniversitelerinin gazetecilik mesleğinin dijitalleşmesinin bir gereği olarak dijital içerik üretimini daha fazla önemsedikleri söylenebilir. Ders planlarında en fazla yer edinen bir başka ders olan yeni iletişim-bilişim teknolojileri dersi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde bulunmazken, Ankara, Marmara, Maltepe, Aydın ve Üsküdar üniversitelerinde zorunlu; Medipol ve Ege üniversitelerinde ise seçmeli olarak okutuluyor. Sosyal medyaya dair araştırma ve uygulama içeren dersler ise İstanbul ve Medipol üniversiteleri hariç diğer tüm üniversitelerde seçmeli olarak müfredatlarda yer alıyor.

Ana akım medyaya muhalif olabilecek seslerin yaratıldığı ve yeni medya ortamlarının beslediği mecra olarak görülen alternatif medya dersi, Marmara, Maltepe, Aydın, Ege ve Hacı Bayram Veli üniversitelerinde seçmeli

olarak yer alıyor. Dijital dünyada kurumların, işletmelerin ve bireylerin görünürlüğü ve ticari faaliyetleri açısından önem arz eden web sitelerinin tasarlanması ve kurulmasında önem arz eden web tasarımı ve bilgisayar uygulamalarını içeren dersler ise Aydın Üniversitesi'nde hem zorunlu hem de seçmeli olarak okutulurken; Ankara, Ege ve Hacı Bayram Veli üniversitelerinde seçmeli olarak okutuluyor. Dijital dünyada verinin toplanması ve işlenmesi süreçlerini içeren veri gazeteciliği konulu dersler ise Aydın, Üsküdar ve Ege üniversitelerinde seçmeli olarak okutuluyor. Enformasyon, sosyal bilimler, bilgisayar bilimleri, veri analitiği ve hikâye anlatıcılığı gibi farklı disiplinlere dayanan veri gazeteciliğinin sınırlı sayıda okulda okutulması bu alandaki boşluğu gösteriyor. Dijital kültür, gazetecilikte tasarım ve programlama dili, multimedya haberciliği ve yeni medya okuryazarlığı derslerinin her biri en fazla üç üniversitenin müfredatında yer alıyor. Mobil İletişim Teknolojileri ve Gazetecilik, sosyal medya gazeteciliği, veri madenciliği ve video gazetecilik derslerinin her biri iki, algoritma tasarımı, drone gazeteciliği, internet televizyonculuğu, podcast haberciliği ve yapay zekâ konulu derslerin her biri de birer üniversitede yer alıyor. Ancak burada belirtmek gerekir ki Ankara Üniversitesi müfredatında yer alan veri madenciliği ve yapay zekâ dersleri üniversite seçmeli ders havuzunda bulunan dersler. Özetle iletişim fakülteleri ve gazetecilik bölümü zorunlu ders havuzunda bu dersler mevcut değil.

Sonuç

Yeni iletişim teknolojileri ve dijitalleşme bağlamında Türkiye'deki dört yıllık gazetecilik eğitime dair ders planlarını incelemeyi ve güncel eğilimleri saptamayı amaçlayan bu araştırmanın en temel bulgusunun gazetecilik alan derslerindeki çeşitliliğe karşın, bu çeşitliliğin tüm üniversitelerde aynı düzeyde olmaması söylenebilir.

Gazetecilik bölümlerinin ders planlarında, seçmeli ders sayısının zorunlu ders sayısına göre fazla olması öğrencilere ilgi alanlarına göre ders seçebilme özgürlüğü tanırken farklı konularda uzmanlaşmalarının da önünü açıyor. Her üniversitedeki teorik ders sayısının uygulamalı ve teorik+uygulamalı derslere oranla ezici çoğunlukta olması, Türkiye'deki gazetecilik eğitiminin gazeteci adaylarının dört yıllık eğitim öğretim sürecinde yeterli düzeyde uygulama yapamamasının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Gazetecilik bölümlerinin ders planlarındaki derslerin alanlara göre dağılımına bakıldığında, Ankara, Ege ve Hacı Bayram Veli üniversitelerindeki Diğer kategorisindeki derslerin çoğunlukta olmasının nedeni, ders planında üniversite seçmeli derslerin bulunması ve fen bilimlerinden, yabancı dillere, mühendislikten iktisadi ve idari bilimlere kadar birçok dersin öğrenciye açık olmasıdır. Diğer kategorisinin dışında değerlendirme yapıldığında ise gazetecilik bölüm müfredatlarında en fazla; gazetecilik alan dersleri, iletişim disiplinine yönelik diğer alanlara ilişkin dersler ve genel kültür/diğer disiplinlere yönelik dersler bulunuyor. İletişim disiplinine yönelik diğer alanlara ilişkin derslerin fazlalığı, iletişim sektörünün farklı kollarındaki geçirgenliğin bir göstergesidir. Genel kültür/diğer disiplinlere yönelik derslerin ağırlığı ise gazetecilik mesleğinin toplumu ve olayları analizde duyduğu farklı bakış açısının ve entelektüel birikimin gerekliliğidir.

Gazetecilik alanı derslerinin dağılımında, gazeteciliğe giriş/temel gazetecilik, basın tarihi, gazete yazı türleri, haber toplama ve yazma ile fotoğrafçılık derslerinin hemen hemen incelenen bütün üniversitelerin ders müfredatında yer alması, Türkiye'deki gazetecilik eğitiminin Batı Avrupa modeline yakın bir eğilim gösterdiğini ortaya koyuyor. Ders planlarında gazeteciliğe dair tarihsel bilginin yanında tanımlayıcı ve kavramsal bilgilerin yer aldığı ayrıca mesleğin işleyişinde temel olan haber toplama ve yazma pratikleri ile belge niteliğinde olan fotoğrafın da gazetecilik eğitiminde önemli yer edindiği görülüyor.

Alandaki dijitalleşme ve teknolojik dönüşümün gazetecilik eğitime yansması; yeni medya, dijital içerik üretimi, yeni iletişim-bilişim teknolojileri ve sosyal medya ile ilintili derslerin müfredatlarda yoğun olarak yer alması şeklindedir. Gazetecilik alan derslerindeki çeşitliliği dijital ve teknoloji odaklı derslerde görmek mümkün değildir. Bu alanlara ilişkin dersler, bölümlerin ders planlarında çoğunlukla seçmeli ders olarak veriliyor. Son yıllarda sektör tarafından potansiyel bir alan olarak görülen podcast haberciliği ve drone gazeteciliği gibi konular da yalnızca birer üniversitenin ders planında yer alıyor. Devlet ve vakıf üniversiteleri karşılaştırıldığında ise bu derslerin daha çok müfredatlarda yer alması ve zorunlu olması konusunda anlamlı bir sonuç ortaya çıkmıyor.

Ders planlarında staj uygulaması dokuz üniversite içinden dört üniversitede yer alırken, bitirme tezi/projesi dersi her üniversitenin ders planında bulunuyor. Bununla birlikte Narin (2018)'in yapmış olduğu araştırmanın bulgularına benzer şekilde, araştırma kapsamına alınan gazetecilik bölümlerinin ders planlarında girişimcilik ve inovasyon konulu derslerin sıklıkla yer aldığı görülüyor. Bu da, gazetecilik mesleğinin yazma ve raporlama yanında yaratıcı ve yenilikçi yönünün vurgulanması açısından önemli görülebilir.

Teknoloji ve dijitalleşme sürecinden en hızlı etkilenen sektörlerin başında gelen medya sektörünün, bu alandaki dinamizmi karşılayacak işgücüne duyduğu ihtiyaç açık. Gazetecilik mesleğinin temel ilke ve sorumluluk duygusu bağlamında ve gazeteci olmanın entelektüel birikimi de gerektirdiği göz önünde bulundurularak, ders planlarının sektördeki dönüşüme cevap verebilecek şekilde hazırlanması önem arz ediyor. Ancak, ileri teknoloji bilgisinin iyi bir gazeteci olmaya yetmediği açıktır. Bu nedenle hem çağın gerekliliği hem de gazeteci olmanın sorumluluğu ve bilinciyle hazırlanan planlar anlamlı olacaktır.

Referanslar

Acar, A. (2020). Dijital Çağda Değişen Gazetecilik Pratikleri Ve İletişim Fakültelerindeki Gazetecilik Eğitimi. 7. Uluslararası İletişim Günleri Dijital Çağda İletişim Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı.

Arduç-Kara, E. (2022). Gazetecilik Eğitiminde Dijital Eğilimler: Türkiye’de Gazetecilik Lisans Eğitiminin Üniversiteler Arası Karşılaştırılması. Erciyes İletişim Dergisi, 9(2), 887-910.

Aydoğdu-Karaaslan, İ. (2019). Gazetecilik Eğitiminin Dijitalleşmesi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerinde Yapılan Bir Analiz. Erciyes İletişim Dergisi Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı, 1, 105-124.

Bucknell, I. (2020). Going Digital, Not Dying Out: How Universities Are Uniquely Placed to Teach Digital Journalism Survival Skills. Journalism Education. 9 (1), 6-17.

Büyüköztürk, Ş. vd. (2018). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (24. Basım). Ankara: Pegem Akademi.

Cervi, L., Simelio, N. ve Tejedor Calvo, S. (2020). Analysis of Journalism and Communication Studies in Europe’s Top Ranked Universities: Competencies, Aims and Courses. Journalism Practice.

<https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1762505>

- Çelik, T. (2020). İletişim Fakültelerindeki Yeni Medya ve Gazetecilik Pratiklerine Yönelik Derslerin İncelenmesi. *Turkish Studies Social Sciences*, 15(4), 1823-1836. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43333>
- Deuze, M. (2006). Global Journalism Education, *Journalism Studies*, 7 (1), 19-34.
- Ezber, B., ve Sayar, T. E. (2016). Türkiye’de Akademi Dışı Medya ve İletişim Eğitimi. *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı:26, 71-83.
- Ferrucci, P. (2017). We’ve Lost the Basics: Perceptions of Journalism Education From Veterans in the Field. *Journalism & Mass Communication Educator*, 73(4), 410-420.
- Jiang, S. ve Rafeeq, A. (2019). Connecting The Classroom With The Newsroom in The Digital Age: An Investigation of Journalism Education in the UAE, UK and USA. *Asia Pacific Media Educator*, 29(1) 3-22.
- Karaduman, M. ve Akbulutgiller, B. (2017). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Lisans Müfredat Programları Karşılaştırması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 16 (4), 1161- 1181.
- Krippendorff, K. (2003). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. London: Sage.
- Narin, B. (2018). Dünyada Akademik Sıralaması Yüksek Gazetecilik Lisans Bölümlerinin Ders Programlarının Analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 47, 87-110.
- Özarıslan, Z. (2019). Türkiye’de Lisans Düzeyindeki Yeni Medya Eğitimi ve Sektör Beklentileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Moment Dergi*, 6(1), 150-175.
- Šopar, V., Georgievski, B. ve Trajkoska, Z. (2017). *Back to The Drawing Board: Crafting The Ideal Journalism Curricula For South East Europe*. Skopje: School of Journalism and Public Relations Institute of Communication Studies.
- Tanacı, F. ve Balcı, Ş. (2021). Türkiye’de gazetecilik eğitimi: Akademi, öğrenci ve sektör beklentileri üzerine bir araştırma. *İNİF E- Dergi*, 6(2), 409-429.

Tokgöz, O. (2003). Türkiye’de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi. *Kültür ve İletişim*, 6(1), 9-32.

Veljanovski, R. (2013). Obrazovanje novinara izmedju tehnoloskog determinizma isistema vrednosti, bo Zbornik Digitalne medijske tehnologije i društveno-obrazovne promene III (ur. Dubravka Valic Nedeljkovic, Dejan Pralica), edicija Medijska istrazivanja, 351-360.

Wenger, D. H., Owens, L. C. ve Cain, J. (2018). Help Wanted: Realigning Journalism Education to Meet The Needs Of Top U.S. News Companies. *Journalism & Mass Communication Educator*, 1-19.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yök Atlas, (2022), <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10077>